

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

DISPENSATIEBEPALINGEN IN CAO'S,
een onderzoek naar aanleiding van de aanscherping van de eisen aan
dispensatiebepalingen in cao's naar mogelijke veranderingen van deze bepalingen
in zowel cao's als in de toepassing ervan in de praktijk

September 2016

A.H. Houtkoop
E.C. Junger-van Hoorn
W. Smits
G. Wiggers

INHOUDSOPGAVE

Blz

SAMENVATTING

I

1 INLEIDING

1

1.1 Vraagstelling

3

1.2 Onderzoeksopzet

4

1.3 Opzet rapportage

5

2 RESULTATEN CAO-ONDERZOEK

7

2.1 Enkele achtergrondkenmerken

7

2.2 Specifieke onderzoeksresultaten

8

2.2.1 Avv'de cao's met een avv'de dispensatiebepaling

10

2.2.2 Avv'de cao's zonder een avv'de dispensatiebepaling

16

3 RESULTATEN ONDERZOEK TOEPASSINGSPRAKTIJK

17

3.1 Aantal dispensatieverzoeken

17

3.2 Afzonderlijke dispensatieverzoeken

19

4 CONCLUSIE

23

BIJLAGE

Bijlage I Overzicht onderzochte cao's

27

SAMENVATTING

Algemeen verbindend verklaren (avv) van bedrijfstak-cao's heeft tot doel de totstandkoming en de inhoud van collectieve afspraken over arbeidsvoorwaarden te ondersteunen. Concurrentie op arbeidsvoorwaarden door niet gebonden werkgevers en werknemers moet hiermee worden voorkomen. Voor bepaalde ondernemingen of subsectoren kan de avv echter op bezwaren stuiten omdat sprake is van samenloop van collectieve overeenkomsten, of omdat de situatie van de onderneming(en)/subsectoren verschilt van de ondernemingen die onder de avv'de cao vallen.

Maatwerk voor ondernemingen voor wie de avv'de bedrijfstak-cao niet passend is, kan op meerdere manieren worden gerealiseerd. Eén van de mogelijkheden is om een dispensatiebepaling in de cao op te nemen. Per 1 april 2014 is in het Toetsingskader AVV bepaald, dat in zo'n dispensatiebepaling duidelijk moet zijn aangegeven tot welke instantie een dispensatieverzoek moet worden gericht, aan welke voorwaarden een dispensatieverzoek moet voldoen, op basis van welke criteria zo'n verzoek wordt beoordeeld, hoe de behandelingsprocedure van een dispensatieverzoek er uit ziet, en dat de beslissing op het verzoek schriftelijk en gemotiveerd zal worden meegedeeld. Als de dispensatiebepaling niet aan deze criteria voldoet dan wordt deze niet avv'd, tenzij cao-partijen tijdens de avv-procedure de dispensatiebepaling zodanig aanpassen dat deze wel aan de criteria voldoet.

Naar aanleiding van de aanscherping van het Toetsingskader is onderzocht of de dispensatiebepalingen in cao's zijn aangepast (cao-onderzoek), en of er sprake is van wijzigingen op het gebied van dispensatieverlening (onderzoek toepassingspraktijk). Om mogelijke veranderingen in beeld te krijgen, is gekeken of dispensatiebepalingen in cao's in de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 verschillen van die in de periode 1 april 2012 – 1 april 2014. Daarnaast is gekeken hoeveel dispensatieverzoeken in beide periodes daadwerkelijk zijn ingediend, en hoeveel daarvan zijn toe- of afgewezen. Ook is voor afzonderlijke dispensatiebepalingen gekeken voor welke delen van de cao zo'n verzoek is ingediend, en wat de redenen zijn om zo'n verzoek toe of af te wijzen.

Resultaten cao-onderzoek

In de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 zijn 115 avv-verzoeken ingediend waarvoor in deze periode ook een avv-besluit is genomen¹. Ongeveer de helft van de 115 cao's (57 cao's) kent een avv'de dispensatiebepaling. Voor 41 cao's was bij het indienen van het avv-verzoek al sprake van een bepaling die voldeed aan de eisen van het Toetsingskader. In 30 van deze 41 is de dispensatiebepaling zoals die in de vorige avv'de cao was opgenomen, tijdig (dat wil zeggen vóór de indiening van het avv-verzoek) aangepast aan die eisen. Voor vijf cao's was dat niet nodig, omdat ook de oorspronkelijke dispensatiebepaling al voldeed aan de nieuwe eisen die in het Toetsingskader aan een dispensatiebepaling worden gesteld. In vijf andere cao's is voor het eerst een dispensatiebepaling opgenomen. Tot slot is er één cao die in de onderzoeksperiode voor het eerst is aangemeld.

Voor 16 van de 57 avv'de cao's was bij het indienen van het avv-verzoek nog geen sprake van een dispensatiebepaling die aan de eisen van het Toetsingskader

1 Ten aanzien van vijf daarvan zijn tijdens de ter visie leggingsperiode één of meerdere dispensatieverzoeken ingediend.

voldeed. In het algemeen hebben cao-partijen de bepaling tijdens de avv-procedure aangepast aan de nieuwe eisen².

Uit het cao-onderzoek blijkt dat 58 van de 115 avv'de bedrijfstak-cao's geen avv'de dispensatiebepaling kennen. 35 (voornamelijk fonds-)cao's bevatten geen dispensatiebepaling; in de overige 23 cao's voldoet de dispensatiebepaling niet aan de eisen van het Toetsingskader³. Met betrekking tot deze groep cao's hebben cao-partijen noch voor de indiening van het avv-verzoek, noch tijdens de avv-procedure de dispensatiebepaling zodanig vorm gegeven dat deze bepaling kon worden avv'd.

Resultaten onderzoek toepassingspraktijk

Aan het onderzoek naar de toepassingspraktijk heeft bijna 95% van de 57 avv'de cao's met een dispensatiebepaling deelgenomen. Dit onderzoeksdeel laat zien dat het aantal dispensatieverzoeken na 1 april 2014 (het moment waarop de aanscherping van het Toetsingskader met betrekking tot dispensatiebepalingen in cao's is ingegaan) is toegenomen in vergelijking met eenzelfde periode daarvoor. Het percentage toewijzingen is min of meer constant gebleven. Bijna een derde deel heeft noch voor, noch na de aanscherping van het Toetsingskader dispensatieverzoeken gekregen. Ruim een derde deel heeft meer verzoeken ontvangen; en circa een vijfde deel heeft er minder gekregen. Of de aanscherping van het Toetsingskader heeft geleid tot veranderingen in de ingediende dispensatieverzoeken of de behandeling van die verzoeken, valt blijkens reacties van dispensatie-organen door de korte periode sinds de aanscherping nog niet te zeggen.

Wat de afzonderlijke dispensatieverzoeken betreft blijkt dispensatie vooral te worden aangevraagd voor de gehele cao, voor de toepassing van de loonschalen in de cao, of voor diverse aspecten van beloning. De belangrijkste criteria voor de beoordeling van de verzoeken zijn zwaarwegende omstandigheden en een eigen, gelijkwaardige arbeidsvoorwaardenregeling. Bij zwaarwegende omstandigheden gaat het vooral om de financiële positie van de onderneming. Bij een eigen, gelijkwaardige arbeidsvoorwaardenregeling gaat het vooral om een eigen ondernemings-cao die in zijn totaliteit minstens gelijkwaardig is aan de avv'de cao waarvan dispensatie wordt gevraagd.

2 In drie avv'de cao's is sprake van een dispensatiebepaling die niet aan de eisen van het Toetsingskader voldoet. In één geval gaat het om een dispensatiebepaling van de gehele cao, maar is de betreffende taak van de Vaste Commissie in die cao niet avv'd. In de twee andere gevallen gaat het niet om dispensatie van de gehele cao, maar om mogelijke dispensatie ingeval van een ander beoordelingssysteem en/of beroepsmogelijkheid; en om dispensatie van de verplichting tot aanvulling van gederfd loon na toekenning van een WTV-aanvraag.

3 Tijdens de avv-periode mogen cao-partijen de dispensatiebepaling daarom niet toepassen, ook niet op werkgevers die rechtstreeks aan de cao gebonden zijn.

1 INLEIDING

Algemeen verbindend verklaren (avv) van bedrijfstak-cao's heeft tot doel de totstandkoming en de inhoud van collectieve afspraken over arbeidsvoorwaarden te ondersteunen. Concurrentie op arbeidsvoorwaarden door niet gebonden werkgevers en werknemers moet hiermee worden voorkomen. Voor bepaalde ondernemingen of subsectoren kan de avv echter op bezwaren stuiten omdat sprake is van samenloop van collectieve overeenkomsten, of omdat de situatie van de onderneming(en)/subsectoren verschilt van de ondernemingen die onder de avv'de cao vallen⁴.

Er zijn drie mogelijkheden om maatwerk voor onderneming(en)/subsectoren, voor wie de avv'de bedrijfstak-cao niet passend is, te realiseren. In de eerste plaats kunnen cao-partijen bij het indienen van een avv-verzoek in de werkingssfeer van een cao al aangeven dat de cao niet van toepassing is op één of meer andere, met name genoemde ondernemingen of deelbedrijfstakken⁵. Dit is bijvoorbeeld het geval in de cao voor de zuivelindustrie. In die cao is bepaald dat:

1. *Deze CAO is niet van toepassing op*
 - a. *Hochwald Nederland b.v.;*
 - b. *de onderneming of het onderdeel van de onderneming waarop de CAO voor het Particulier Kaaspakhuis van toepassing is.*

In de tweede plaats kunnen ondernemingen of partijen bij een andere cao, nadat cao-partijen een avv-verzoek hebben ingediend, tijdens de periode van ter visie legging bij het ministerie van SZW een dispensatieverzoek indienen. Zo hebben bijvoorbeeld Lassie Nederland, Meneba en Quaker Oats dispensatie gevraagd (en gekregen) van de cao voor de graanbe- en verwerkende industrie. Een ander voorbeeld in dit verband is de cao voor het uitzendwezen. Met betrekking tot deze cao zijn dispensatieverzoeken ontvangen (en toegewezen) van onder andere Please, Connexie Payroll & Loonadministratie, en Tentoo Collective Freelance & Flex BV⁶.

De derde mogelijkheid is dat cao-partijen in de cao waarvoor een avv-verzoek wordt ingediend, een dispensatiebepaling opnemen. Op basis van zo'n bepaling kan een onderneming tijdens de looptijd van de avv'de cao een verzoek indienen om van één of meer bepalingen in de cao te worden gedispenseerd⁷.

Hoewel cao-partijen veelal een dispensatieregeling opnemen in de (avv'de) cao zijn deze regelingen niet transparant en wordt er slechts in beperkte mate uitvoering

4 Gebaseerd op **Beleidsregel van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 22 juni 2015, 2015-0000158456, tot wijziging van de beleidsregel Toetsingskader Algemeen Verbindend Verklaring CAO-bepalingen in verband met onder meer de verlenging van de duur van een besluit tot algemeen verbindend verklaren van bepalingen van collectieve arbeidsovereenkomsten**, paragraaf 7 Dispensatie, Staatscourant 17 658, 30 juni 2015

5 Cao-partijen kunnen ook in de brief waarmee het avv-verzoek wordt ingediend, verzoeken om bedrijven of andere cao's buiten de avv te houden.

6 In totaal zijn in de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 ten aanzien van 5 van de 115 cao's waarvoor in deze periode een avv-verzoek is ingediend en waarover een besluit is genomen, één of meer dispensatieverzoeken ontvangen (zie paragraaf 1.2 voor een toelichting op de gekozen onderzoeksperiode).

7 Als een cao een (al dan niet avv-bare) dispensatiebepaling bevat, kan een georganiseerde werkgever (dat is een werkgever die is aangesloten bij een werkgeversorganisatie die betrokken is bij de tot standkoming van de cao) in de periode tussen het indienen van een cao en het besluit tot algemeen verbindend verklaren van een cao, al een dispensatieverzoek indienen.

aan gegeven⁸. De minister van SZW heeft in een adviesaanvraag van 18 april 2012 de Stichting van de Arbeid (StvdA) advies gevraagd over het voornemen om in het Toetsingskader AVV een nieuwe voorwaarde voor avv op te nemen. De voorwaarde heeft betrekking op de aanwezigheid en transparantie van een dispensatiebepaling in de bedrijfstak-cao waarvoor avv wordt gevraagd. In reactie hierop heeft de Stichting aangegeven dat zij decentrale cao-partijen zal aanbevelen een dispensatiebepaling in de cao op te nemen met de volgende elementen⁹:

- o een duidelijke aanduiding tot wie men zich moet wenden met een dispensatieverzoek;
- o duidelijke beoordelingscriteria en voorwaarden waaraan het dispensatieverzoek moet voldoen;
- o een beschrijving van de procedure waarin concrete termijnen zijn vermeld;
- o de beslissing op het dispensatieverzoek dient te allen tijde schriftelijk en gemotiveerd te zijn;
- o een uitgeschreven klachtenprocedure, waarbij zo nodig ook een beroep gedaan kan worden op een derde-deskundige.

Deze elementen zijn, met uitzondering van het laatstgenoemde element, met ingang van 1 januari 2014 opgenomen in het Toetsingskader¹⁰. Deze aanscherping van de eisen aan dispensatiebepalingen in cao's is per 1 april 2014 in werking getreden. Vanaf die datum moeten de dispensatiebepalingen in alle cao's waarvoor een avv-verzoek wordt ingediend, aan de nieuwe criteria voldoen om algemeen verbindend te kunnen worden verklaard¹¹.

Zowel de minister als de Stichting willen monitoren in hoeverre cao-partijen een transparante dispensatiebepaling in de cao opnemen dan wel de bestaande dispensatiebepaling zo nodig transparanter maken.

Met het onderhavige onderzoek wordt in deze monitor voorzien. Het onderzoek bestaat uit twee delen: een onderzoek naar cao-afspraken over dispensatiebepalingen, en een onderzoek naar de toepassing van de dispensatiebepalingen in cao's in praktijk.

In de twee volgende paragrafen komen de vraagstelling en de onderzoeksopzet van deze monitor aan de orde.

8 Brief van de minister van SZW aan de Stichting van de Arbeid, 18 april 2012

9 Stichting van de Arbeid, **Dispensatie in de cao**, 12 juni 2012, p. 8

10 Staatscourant 2013, nr 34009, 6 december 2013

11 Als cao-partijen de dispensatiebepaling niet aanpassen en deze dus niet kan worden avv'd, dan mag de bepaling ook niet worden toegepast op werkgevers die rechtstreeks aan de cao gebonden zijn.

1.1 Vraagstelling

In de monitor staan twee vragen centraal.

De eerste vraag betreft de dispensatiebepaling in cao's: is, na in werking treding van de aanscherping van de eisen aan dispensatiebepalingen in cao's in het Toetsingskader AVV per 1 april 2014, in de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 sprake van aanpassing van dispensatiebepalingen in avv'de bedrijfstak-cao's?

Deze eerste centrale vraag (cao-onderzoek) leidt tot de volgende deelvragen met betrekking tot de aanpassing van dispensatiebepalingen in avv'de bedrijfstak-cao's:

- 1 Bevat de bedrijfstak-cao waarvoor in de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 avv wordt gevraagd, een dispensatiebepaling¹²;
- 2 Zo ja, bevat de avv'de cao een dispensatiebepaling;
- 3 Als de avv'de cao een dispensatiebepaling bevat, is deze dan gelijk aan die in de eerst ingediende bedrijfstak-cao, of is deze tijdens de avv-procedure aangepast¹³ (en ten aanzien van welke aspecten); en in het verlengde hiervan: is de dispensatiebepaling in de bedrijfstak-cao gewijzigd ten opzichte van de vorige avv'de bedrijfstak-cao;
- 4 Als sprake is van een dispensatiebepaling in de avv'de bedrijfstak-cao, ten aanzien van welke onderwerpen kan dan dispensatie worden gevraagd; welke beoordelingscriteria worden gehanteerd; welke (procedurele) voorwaarden worden aan een dispensatieverzoek verbonden; en welke termijnen zijn aan de behandeling van een dispensatieverzoek verbonden;
- 5 Als de bedrijfstak-cao geen dispensatiebepaling bevat, bevatte de vorige avv'de bedrijfstak-cao ook geen dispensatiebepaling, of is deze bepaling in de nieuwe bedrijfstak-cao vervallen?
- 6 Als de bedrijfstak-cao wel, en de avv'de bedrijfstak-cao geen dispensatiebepaling bevat, is de dispensatiebepaling dan buiten het avv-verzoek gehouden, of is deze tijdens de avv-procedure alsnog gerenvoierd.

De tweede vraag betreft de toepassing van dispensatiebepalingen in cao's in praktijk: is in de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 sprake van wijzigingen op het gebied van dispensatieverlening ten opzichte van de periode 1 april 2012 – 1 april 2014?

Aan deze tweede centrale vraag (onderzoek toepassingspraktijk) zijn de volgende deelvragen verbonden:

- 1 hoeveel dispensatieverzoeken zijn in de beide onderscheiden periodes (1 april 2012 – 1 april 2014 en 1 april 2014 – 1 april 2016) ingediend;
- 2 hoeveel van die ingediende dispensatieverzoeken zijn in die beide periodes toe- of afgewezen, en hoeveel verzoeken hebben (nog) niet tot een beslissing over toe- of afwijzing geleid (verzoek is nog in behandeling, ingetrokken, of dergelijke);
- 3 is na de aanscherping van het Toetsingskader sprake van veranderingen in ingediende dispensatieverzoeken en de behandeling van deze verzoeken?
- 4 waarom heeft een bedrijf/bedrijfstak een dispensatieverzoek ingediend;

12 Onder dispensatiebepalingen zijn niet alleen de bepalingen begrepen waarin letterlijk het woord 'dispensatie' staat, maar ook bepalingen die dispensatie als materieel effect hebben. Denk hierbij aan formuleringen als 'onthefing verlenen van de cao', 'verzoek om toestemming door partijen tot afwijking van de cao', of het 'verlenen van een vergunning voor afwijken van de cao '

13 Als de dispensatiebepaling tijdens de avv-procedure is aangepast, dan moet de cao opnieuw worden ingediend, met daarin de aangepaste dispensatiebepaling.

- 5 voor welke onderdelen van de cao is in de dispensatieverzoeken dispensatie aangevraagd;
- 6 als het dispensatieverzoek is afgewezen, op welke gronden heeft de afwijzing plaatsgevonden;
- 7 als het dispensatieverzoek is toegewezen, op welke gronden heeft de toewijzing plaatsgevonden;
- 8 als het dispensatieverzoek is toegewezen, betreft de toewijzing dan de gehele looptijd van de avv'de cao, of een beperkte periode (en in het laatste geval: waarom een kortere periode);
- 9 welke invulling wordt in de behandeling van dispensatieverzoeken gegeven aan de begrippen "zwaarwegende omstandigheden" en "eigen, gelijkwaardige arbeidsvoorwaardenregeling".

1.2 Onderzoeksopzet

Voor de beantwoording van de eerste onderzoeksvraag naar aanpassing van dispensatiebepalingen in cao's (cao-onderzoek) zijn alle bedrijfstak-cao's onderzocht waarvoor in de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 een verzoek tot algemeen verbindend verklaring is ingediend en waarover een besluit is genomen. Naast de reguliere cao's zijn ook de fondscao's onderzocht. Indien het avv-verzoek een tussentijdse wijziging betreft, is dit avv-verzoek alleen in het onderzoek betrokken als in de tussentijdse wijziging sprake is van een dispensatiebepaling.

Dispensatiebepalingen waarvoor de transparantievereisten uit het Toetsingskader AVV niet waren bedoeld, vallen buiten de reikwijdte van dit onderzoek. Hierbij kan worden gedacht aan dispensatiebepalingen die zijn bedoeld voor werkingssfeerafbakening met een andere avv'de bedrijfstak-cao, of bepalingen over een dispensatiemogelijkheid voor een branche RI&E of verplichte verzekering. Deze dispensatiebepalingen zijn van een andere aard, omdat deze verplicht worden voorgeschreven in het Toetsingskader als voorwaarde voor avv.

Voor alle bedrijfstak-cao's waarvoor binnen de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 een avv-verzoek is ingediend en waarvoor ook een besluit is genomen, zijn drie documenten onderzocht: de eerst ingediende cao ("nieuwe cao"), de avv'de cao ("avv'de cao") en de voorafgaande, laatste avv'de cao ("vorige avv", of als deze ontbreekt, de laatste cao). De eerste twee documenten (nieuwe cao en avv'de cao) zijn gebruikt om na te gaan of de avv'de cao een dispensatiebepaling heeft, en zo ja, of deze gelijk is aan cq afwijkt van de dispensatiebepaling in de nieuwe cao. In het eerste geval voldeed de dispensatiebepaling in de nieuwe cao al aan de eisen van het Toetsingskader; in het tweede geval zijn tijdens de avv-procedure aanpassingen in de dispensatiebepaling aangebracht. De nieuwe cao en de vorige avv zijn met elkaar vergeleken om na te gaan of cao-partijen naar aanleiding van de nieuwe eisen in het Toetsingskader de vormgeving hebben aangepast aan deze nieuwe eisen.

Voor de beantwoording van de tweede onderzoeksvraag naar wijzigingen op het gebied van dispensatieverlening (onderzoek toepassingspraktijk) zijn in de periode 1 april 2016 – 1 juni 2016 alle dispensatieorganen benaderd, die verbonden zijn aan avv'de cao's met een dispensatiebepaling die voldoet aan de eisen die het Toetsingskader aan dergelijke bepalingen stelt.

In de avv-correspondentie aan cao-partijen is vanaf 1 april 2014 een passage opgenomen waarin naar het onderzoek naar de toepassingspraktijk wordt verwezen. Daarin worden cao-partijen ook verzocht om te zijner tijd medewerking

aan het onderzoek te verlenen en daarvoor de relevante gegevens over dispensatieverlening te bewaren.

Vóór de start van dit onderzoeksdeel zijn de dispensatieorganen half april 2016 zo veel mogelijk telefonisch benaderd om de daadwerkelijke start van het onderzoek aan te kondigen. In dat telefonisch contact is nogmaals om medewerking aan het onderzoek verzocht. Half mei zijn de dispensatieorganen die nog geen gegevens hebben aangeleverd, nogmaals telefonisch benaderd met het verzoek de gevraagde gegevens alsnog aan te leveren. Begin augustus en half september is een laatste rappel gehouden.

Aan de dispensatieorganen zijn twee vragenlijsten toegestuurd. De eerste vragenlijst richt zich op het totaal aantal dispensatieverzoeken en toe- en afwijzingen van dergelijke verzoeken in de periode 1 april 2012 – 1 april 2014 en in de periode 1 april 2014 – 1 april 2016. Daarnaast is gevraagd naar mogelijke veranderingen in de behandeling van dispensatieverzoeken, en in de ingediende dispensatieverzoeken. De tweede vragenlijst richt zich op afzonderlijke dispensatieverzoeken. In deze vragenlijst gaat het onder meer om reden voor het indienen van een dispensatieverzoek, en voor toe- en afwijzingen van zo'n verzoek. Ook is gevraagd naar de invulling van de begrippen "zwaarwegende omstandigheden" en "gelijkwaardig arbeidsvoorwaardenpakket".

1.3 Opzet rapportage

In de volgende twee hoofdstukken worden de onderzoeksresultaten weergegeven. Hoofdstuk 2 gaat in op het cao-onderzoek. In dat hoofdstuk worden enkele achtergrondkenmerken van de onderzochte cao's beschreven, en worden de resultaten van dit onderzoeksdeel weergegeven. Hoofdstuk 3 bevat de resultaten van het onderzoek naar de toepassingspraktijk. In dat hoofdstuk wordt zowel ingegaan op het totale aantal dispensatieverzoeken, als op afzonderlijke dispensatieverzoeken. Hoofdstuk 4 geeft de conclusies van het cao-onderzoek en van het onderzoek naar de toepassingspraktijk weer.

2 RESULTATEN CAO-ONDERZOEK

2.1 Enkele achtergrondkenmerken

In de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 zijn 115 avv-verzoeken ingediend die in die periode ook tot een avv-besluit hebben geleid. In 10 gevallen is sprake van een tussentijdse wijziging (TTW) met daarin onder meer een nieuwe afspraak over dispensatie^{14,15}.

In onderstaande twee tabellen worden de 115 cao's naar economische sector en grootteklasse vergeleken met het totale aantal avv'de cao's¹⁶. Uit de tabellen blijkt dat naar type cao er sprake is van 75 reguliere cao's en 40 fondscao's, waarvoor in de periode 1 april 2014 -1 april 2016 een avv-verzoek is ingediend en een avv-besluit is genomen. Voor de reguliere cao's gaat het om ongeveer twee op de drie cao's; voor de fondscao's bijna de helft van de cao's. Dit relatief lage percentage voor fondscao's hangt waarschijnlijk samen met de langere looptijd van dergelijke cao's: reguliere cao's kennen in het algemeen een looptijd van maximaal twee jaar; voor fondscao's is dit maximaal vijf jaar.

Tabel 2.1 **Overzicht cao's met avv-verzoek én avv-besluit in de periode 1 april 2014 – 1 april 2016, naar economische sector en type cao (tussen haakjes % binnen de sector)**

economische sector	totaal aantal avv'de cao's		avv-verzoeken/-besluiten 1-4-2014/1-4-2016	
	reguliere cao's	fondscao's	reguliere cao's	fondscao's
Landbouw	3	2	3 (100%)	2 (100%)
Industrie	28	25	21 (75%)	12 (48%)
Bouw	10	7	7 (70%)	4 (57%)
Handel en horeca	32	36	19 (59%)	12 (33%)
Vervoer en communicatie	11	7	5 (45%)	3 (43%)
Zakelijke dienstverlening	10	6	8 (80%)	4 (67%)
Overige dienstverlening	19	6	12 (63%)	3 (50%)
Totaal	113	89	75 66%)	40 (45%)

Uit tabel 2.1 blijkt dat naar percentage cao's binnen de economische sector de avv'de reguliere cao's vooral voorkomen in de sectoren landbouw, industrie en zakelijke dienstverlening. De avv'de fondscao's komen vooral voor in de sectoren landbouw en zakelijke dienstverlening.

14 Er zijn in de onderzoeksperiode wel meer TTW'en, maar daarin zijn geen afspraken opgenomen over een nieuwe dispensatiebepaling. Deze TTW'en zijn buiten beschouwing gebleven.

15 Als in de onderzoeksperiode voor een cao meerdere malen een avv-besluit is genomen, dan is óf de avv'de cao met een dispensatiebepaling meegenomen, óf (als een eerdere avv'de cao geen dispensatiebepaling bevatte) de laatste avv'de cao.

16 Deze totale groep avv'de cao's is samengesteld op basis van de groep cao's die in 2013 - 2015 algemeen verbindend is verklaard. Het aantal reguliere cao's en fondscao's komt hoger uit dan in de rapportage Cao-afspraken 2015, omdat daarin alleen naar de groep cao's in 2015 is gekeken. Deze groep cao's in 2015 geeft geen goed beeld van het potentiële aantal avv'de cao's, omdat geen rekening wordt gehouden met het aanmeldmoment van een cao (vaak later dan de expiratedatum van de vorige cao) en de duur van de avv-procedure.

Tabel 2.2 Overzicht cao's met avv-verzoek én avv-besluit in de periode 1 april 2014 – 1 april 2016, naar grootteklasse en type cao (tussen haakjes % binnen grootteklasse)

grootteklasse	totaal aantal avv'de cao's		avv-verzoeken/-besluiten 1-4-2014/1-4-2016	
	reguliere cao's	fondscao's	reguliere cao's	fondscao's
< 5.000 wns	45	22	27 (60%)	12 (55%)
5.000 – 10.000 wns.	19	15	13 (68%)	9 (60%)
10.000 – 25.000 wns	22	24	13 (59%)	9 (38%)
25.000 – 50.000 wns	12	10	11 (92%)	3 (30%)
50.000 – 100.000 wns	5	4	4 (80%)	1 (25%)
>= 100.000 wns.	10	14	7 (70%)	6 (43%)
Totaal	113	89	75 (66%)	40 (45%)

Tabel 2.2 laat zien dat naar percentage cao's binnen de grootteklasse de avv'de reguliere cao's vooral voorkomen in de grootteklassen 25.000 – 50.000 werknemers en 50.000 – 100.000 werknemers. Voor de fondscao's zijn dit de grootteklassen 5.000 – 10.000 werknemers en minder dan 5.000 werknemers.

2.2 Specifieke onderzoeksresultaten

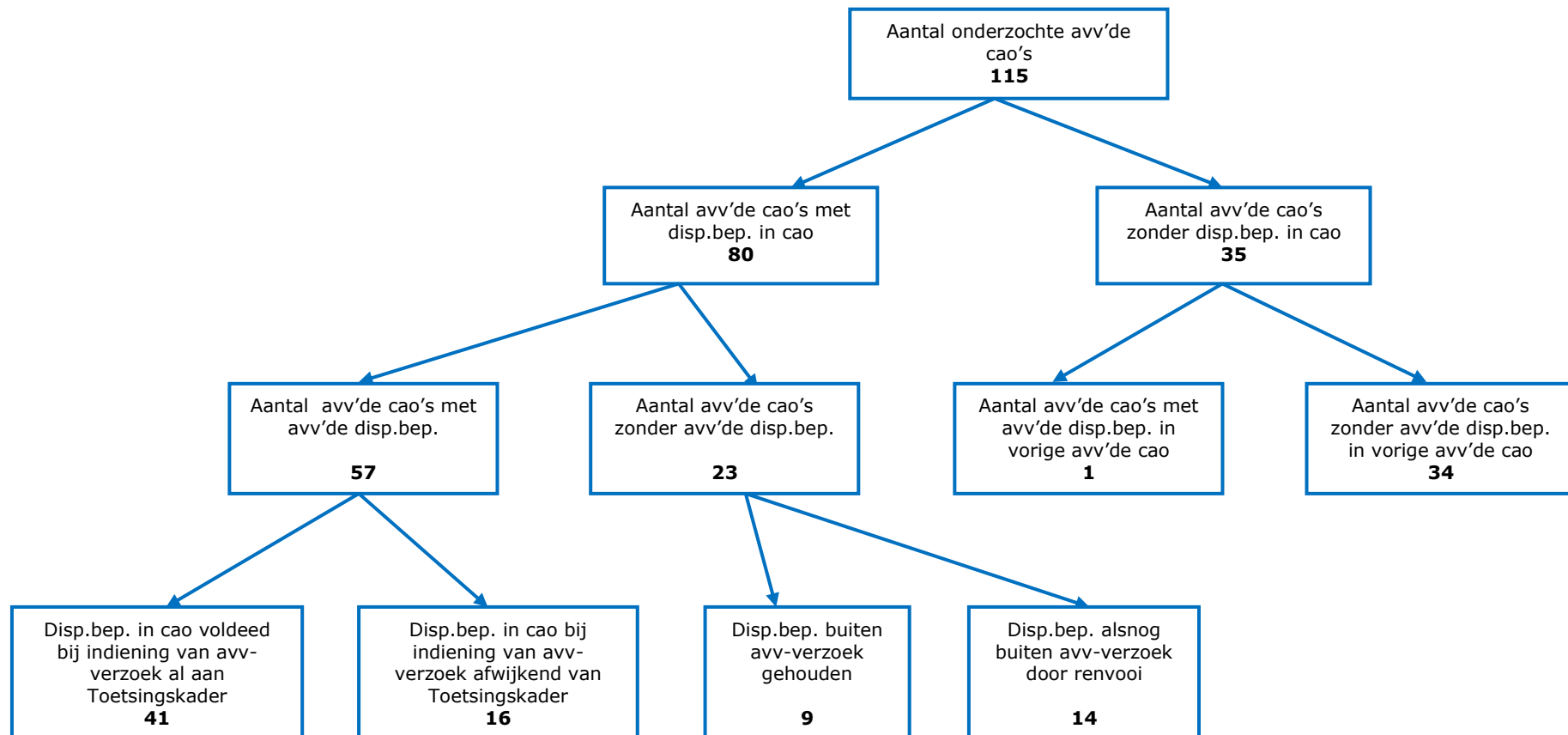
Van de 115 avv'de cao's die voor de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 zijn onderzocht, hebben er 57 wél een avv'de dispensatiebepaling en 58 geen avv'de dispensatiebepaling. Van de reguliere avv'de cao's heeft 60% een avv'de dispensatiebepaling (hieronder valt bijna 70% van de werknemers onder de onderzochte reguliere cao's); van de fondscao's is dit 30% (zie tabel 2.3).

Tabel 2.3 Avv'de cao's met en zonder avv'de dispensatiebepaling, naar type cao (tussen haakjes % cao's)

wel/geen dispensatiebepaling	reguliere cao	fondscao	totaal
Wel dispensatiebepaling	45 (60%)	12 (30%)	57 (50%)
Geen dispensatiebepaling	30 (40%)	28 (70%)	58 (50%)
Totaal	75	40	115

Het schema op de volgende pagina geeft een meer gedetailleerde specificatie van de 115 onderzochte, avv'de bedrijfstak-cao's. In paragraaf 2.2.1 wordt gekeken naar de groep van 57 avv'de bedrijfstak-cao's met een dispensatiebepaling. In paragraaf 2.2.2 komen de 58 avv'de bedrijfstak-cao's zonder zo'n bepaling aan de orde.

Schema 2.1 Overzicht 115 onderzochte avv'de bedrijfstak-cao's naar een aantal categorieën (disp.bep = dispensatiebepaling)

2.2.1 *Avv'de cao's met een avv'de dispensatiebepaling*

Van de 57 cao's met een dispensatiebepaling is nagegaan of de dispensatiebepaling in de avv'de cao overeenkomt met de eerst aangemelde cao, en zo niet, op welke aspecten dan tijdens de avv-procedure aanpassingen hebben plaatsgevonden; ten aanzien van welke onderwerpen dispensatie kan worden gevraagd; op basis van welke criteria dispensatie kan worden gevraagd; welke procedurele voorwaarden aan een dispensatieverzoek worden verbonden; en welke termijnen voor de behandeling van een dispensatieverzoek worden gehanteerd.

Avv'de cao versus eerst aangemelde cao en vorige avv'de cao

De dispensatiebepaling in de avv'de cao mag niet afwijken van die in de aangemelde cao. Als de dispensatiebepaling in de eerst aangemelde cao niet voldoet aan de criteria die in het Toetsingskader zijn vermeld, dan moeten cao-partijen die bepaling zodanig aanpassen dat deze wel aan die criteria voldoet en daardoor voor avv in aanmerking kan komen. Dat betekent dus dat tijdens de avv-procedure cao-partijen een wijziging van de dispensatiebepaling aanbrengen.

In het onderzoek is nagegaan in welke mate de dispensatiebepaling in de eerst aangemelde cao al voldoet aan de criteria van het Toetsingskader. Als de dispensatiebepaling niet voldeed, is onderzocht ten aanzien van welke aspecten de bepaling is aangepast, zodat wel aan die criteria wordt voldaan. Tot slot is bekeken of de vorige avv'de cao ook een dispensatiebepaling had en of die al aan de criteria van het Toetsingskader voldeed.

Van de 57 avv'de cao's met een avv'de dispensatiebepaling zijn er 41 waarin de dispensatiebepaling in de eerst aangemelde cao al voldeed aan de criteria die in het Toetsingskader zijn opgenomen¹⁷. In 16 cao's is dat niet het geval. In drie daarvan voldoet de dispensatiebepaling niet aan de criteria die in het Toetsingskader zijn vermeld. In de avv-procedure zijn deze drie "er door heen geslipt". In één geval gaat het om een dispensatiebepaling van de gehele cao, maar is de betreffende taak van de Vaste Commissie in die cao niet avv'd. In de twee andere gevallen gaat het niet om dispensatie van de gehele cao, maar om mogelijke dispensatie ingeval van een ander beoordelingssysteem en/of beroepsmogelijkheid; en om dispensatie van de verplichting tot aanvulling van gederfd loon na toekenning van een WTV-aanvraag¹⁸.

Een voorbeeld van een avv'de dispensatiebepaling die aan de eisen van het Toetsingskader voldoet, is te vinden in de cao voor de open teelten.

Open teelten

Artikel 52 Ontheffing van cao bepalingen

- 1. Van één of meer bepalingen van deze cao kan de paritaire commissie Open Teelten aan de werkgever ontheffing verlenen wanneer er naar haar oordeel daar bijzondere redenen voor zijn.*
- 2. De paritaire commissie verleent de ontheffing in geval van zwaarwegende argumenten op grond waarvan toepassing van deze bepalingen redelijkerwijs niet van de verzoeker kan worden gevegd. Van zwaarwegende argumenten kan sprake zijn wanneer de specifieke bedrijfskenmerken van verzoeker op essentiële punten verschillen van de ondernemingen die onder de cao vallen.*
- 3. Een verzoek tot dispensatie dient schriftelijk per gewone brief of e-mail te worden ingediend bij de paritaire commissie open teelten per adres Actor, Stationsweg 1, 3445 AA te Woerden,*

¹⁷ SZW heeft in het traject vóór indiening van een avv-verzoek contact met cao-partijen gehad om hen te wijzen op de eisen die in het Toetsingskader aan een dispensatiebepaling worden gesteld, en op de consequenties als een dispensatiebepaling niet aan die eisen voldoet en dus kan niet worden avv'd.

¹⁸ Bij een volgend avv-verzoek voor deze drie cao's zal SZW er op letten dat deze cao-bepalingen niet nogmaals worden avv'd.

paritaire.commissie@actor.nl. en dient ten minste te bevatten:

- a. de naam en het adres van de verzoeker;*
 - b. de ondertekening door de verzoeker;*
 - c. een nauwkeurige beschrijving van de aard en het bereik van het verzoek;*
 - d. de motivering van het verzoek;*
 - e. de dagtekening;*
- en dient vergezeld te gaan van een positief advies van het medezeggenschapsorgaan of de meerderheid van het personeel als er geen medezeggenschapsorgaan is ingesteld.*
- 4. De verzoeker verschaft desgevraagd binnen een daartoe aangegeven termijn (aanvullende) gegevens en bescheiden, die voor de beoordeling van het verzoek nodig zijn.*
 - 5. Een verzoek wordt in behandeling genomen nadat de verstrekte informatie voldoende is voor de beoordeling van het verzoek.*
 - 6. De paritaire commissie kan, indien zij dat nodig acht, verzoeker uitnodigen om te worden gehoord om het verzoek nader toe lichten. Verzoeker kan zich bij de hoorzitting laten bijstaan door deskundigen evenals zich laten vertegenwoordigen door een gemachtigde. Indien een partij zich wil laten bijstaan of vertegenwoordigen stelt zij de paritaire commissie ten minste 7 dagen voor de zitting daarvan schriftelijk op de hoogte.*
 - 7. Kosten die de verzoeker maakt ter zake van het ontheffingsverzoek, komen voor rekening van verzoeker.*
 - 8. De paritaire commissie neemt binnen 2 maanden na datum ontvangst van het complete dossier van het ontheffingsverzoek verzoek een schriftelijk en gemotiveerd besluit. De beslistermijn van twee maanden kan indien nodig met hoogstens 1 maand worden verlengd.*
 - 9. Het secretariaat van de paritaire commissie zendt zo spoedig mogelijk het schriftelijk en gemotiveerd besluit aan verzoeker.*
 - 10. De ontheffing wordt ten hoogste verleend voor de looptijd van deze cao. Indien een nieuwe cao van toepassing wordt, dient verzoeker opnieuw een ontheffingsverzoek in te dienen.*

In 13 van de 16 cao's is de dispensatiebepaling tijdens de avv-procedure aangepast. De meeste aanpassingen hebben betrekking op de beschrijving van de procedure die wordt gevolgd als een dispensatieverzoek wordt ingediend (10 cao's), en van de criteria waarop een dispensatieverzoek wordt beoordeeld (8 cao's). In zes cao's is geëxpliciteerd dat een dispensatieverzoek schriftelijk moet worden ingediend.

Contractcatering, cao

De werkzaamheden respectievelijk de taken van de Vakraad bestaan uit:

.....

- f. Het geven van dispensatie van één of meerdere bepalingen van de cao. De Vakraad heeft de bevoegdheid om een gegeven dispensatie te allen tijde in te trekken.

Contractcatering, avv'de cao

ARTIKEL 108: Afwijkingen van bepalingen van deze cao

1. Werkgevers kunnen verzoeken om dispensatie van (één of meer bepalingen in) deze overeenkomst. Dispensatie wordt verleend door de Vakraad overeenkomstig het Reglement dispensatieverzoek opgenomen in bijlage 13 bij deze overeenkomst. De Vakraad kan dispensatie verlenen:

- als vanwege zwaarwegende argumenten toepassing van de cao redelijkerwijze niet kan worden geleverd. Van zwaarwegende argumenten is met name sprake als de specifieke bedrijfskenmerken op essentiële punten verschillen van ondernemingen die tot de werkingssfeer van de cao gerekend kunnen worden of;
- als het afwijkende arbeidsvoorwaardenpakket tot stand is gekomen in samenspraak met één of meerdere werknemersorganisaties die onafhankelijk is (zijn) van de werkgever en het gehele arbeidsvoorwaardenpakket tenminste gelijkwaardig blijft aan deze cao.

2. Voor het verkrijgen van dispensatie van artikel 100 I geldt dat in de gewenste toe te passen andere regeling, een premiebijdrage ten behoeve van een sociaal fonds, vergelijkbaar met dat van FBA, op gelijkwaardige wijze is geborgd.

3. Dispensatie wordt ten hoogste verleend voor de looptijd van de cao of de duur van de regeling die wordt voorgelegd voor dispensatie.

4. De Vakraad kan een gegeven dispensatie te allen tijde intrekken. Indien zij daartoe overgaat zal zij dit schriftelijk en gemotiveerd kenbaar maken aan degene die om dispensatie had verzocht.

BIJLAGE 13 REGLEMENT DISPENSATIEVERZOEK (UITWERKING Artikel 108)

1. Het verzoek wordt door de betreffende werkgever (hierna te noemen: de indiener) schriftelijk ingediend bij het secretariaat van de Vakraad, Postbus 693, 4200 AR Gorinchem.
2. Het verzoek omvat tenminste: a. de bepaling(-en) waarop het verzoek zich richt; b. een beknopt overzicht van feiten en argumenten waarom dispensatie zou moeten worden verleend.
3. De secretaris van de Vakraad stuurt de indiener een ontvangstbevestiging en vermeldt daarin tevens wanneer de Vakraad het verzoek behandelt.
4. In beginsel behandelt de Vakraad het verzoek in de eerstvolgende reguliere vergadering van de Vakraad. Indien het verzoek een spoedeisend karakter heeft of indien de eerstvolgende reguliere vergadering later dan 8 weken weg ligt, zal het verzoek, eventueel via een schriftelijke ronde, behandeld worden.
5. Indien (de secretaris van) de Vakraad dat nodig acht, kan worden besloten tot het vragen van een nadere schriftelijke reactie.
6. De Vakraad kan besluiten tot het houden van een hoorzitting. Indiener kan zich bij de hoorzitting laten bijstaan door deskundigen evenals zich laten vertegenwoordigen door een gemachtigde. Indien een partij zich wil laten bijstaan of vertegenwoordigen, stelt zij de secretaris van de Vakraad ten minste 7 dagen voor de zitting daarvan schriftelijk op de hoogte. Kosten voortvloeiend uit de vertegenwoordiging door derden zijn voor de indiener.
7. De Vakraad kan besluiten om, indien gewenst, deskundigen op te roepen om te raadplegen en te horen.
8. Indien de Vakraad van mening is dat het geen verzoek betreft zoals genoemd in artikel 106 van deze cao, wordt het verzoek niet ontvankelijk verklaard.
9. De Vakraad doet uitspraak binnen 8 weken nadat het verzoek aan de secretaris van de Vakraad is voorgelegd. Als een nadere schriftelijke reactie wordt gevraagd of een hoorzitting wordt gepland kan de Vakraad besluiten om de beslissingstermijn met 2 x 2 weken te verlengen.
10. Uiterlijk 2 weken na behandeling van het verzoek door de Vakraad informeert de secretaris van de Vakraad de Vakraad en de indiener over het besluit. Dit geschiedt schriftelijk per aangetekend schrijven. Het besluit bevat de motieven die tot de uitspraak hebben geleid.

Voor de 41 cao's die al in de eerst aangemelde cao een dispensatiebepaling kenden die voldeed aan de criteria van het Toetsingskader, is nagegaan of in de vorige, laatste avv'de cao ook al zo'n dispensatiebepaling voorkwam. Dat blijkt in vijf cao's inderdaad het geval te zijn. Van de overige 36 cao's zijn er 30 waarin de "oude" dispensatiebepaling bij de aanmelding van de "nieuwe" cao is vervangen door een dispensatiebepaling die aansluit bij de eisen van het Toetsingskader. Vijf andere cao's bevatten in de vorige avv'de cao geen dispensatiebepaling. In deze vijf cao's is dus voor het eerst een dispensatiebepaling opgenomen, die ook meteen voldoet aan de criteria van het Toetsingskader. Tot slot is er één cao met een adequate dispensatiebepaling die tijdens de onderzoeksperiode voor het eerst is aangemeld (sociaal fonds voor graanbe- en verwerkende bedrijven).

Dispensatie-onderwerpen

Voor de 57 avv'de cao's met een dispensatiebepaling is nagegaan met betrekking tot welke onderwerpen dispensatie kan worden verleend. Onderstaande tabel bevat een overzicht.

Tabel 2.4 Overzicht dispensatie-onderwerpen¹

Onderwerpen	Aantal cao's
Gehele cao	16
Loonschalen	4
Collectieve verzekeringen	3
Werktijden	8
Verlof	1
Beloning overig	8
Fondsen	1
Reiskosten	2
Niet gespecificeerd (van één of meer bepalingen)	41
Betaald scholingsverlof	2
Overig	12

1 In een cao kan over meerdere onderwerpen een dispensatiemogelijkheid zijn afgesproken

Tabel 2.4 laat zien dat de onderwerpen waarvoor dispensatie kan worden gevraagd, in het algemeen niet zijn gespecificeerd. Andere, relatief vaak voorkomende onderwerpen zijn dispensatie van de gehele cao, dispensatie met betrekking tot werktijden, en dispensatie ten aanzien van overige onderwerpen. Hierbij kan worden gedacht aan dispensatie met betrekking tot de inzet van uitzendkrachten, onderwijs met behoud van loon, en tochtvrij werken.

In de volgende box zijn verschillende voorbeelden met betrekking tot de dispensatie-onderwerpen opgenomen.

Slagersbedrijf, dispensatie gehele cao

Om voor dispensatie van de gehele cao of van één of meerdere cao-bepalingen in aanmerking te komen, beoordeelt de Commissie een verzoek tot dispensatieverlening aan de hand van een aantal zaken.

Zoetwarenindustrie, dispensatie loonschalen

Partijen hebben een Beroepscommissie ingesteld ter bevordering van een eenvormige uitleg en toepassing van de bepalingen van deze overeenkomst, het oplossen van geschillen over de uitleg of toepassing van bepalingen van deze overeenkomst, over de indeling van de functie van een werknemer, over de procedure ten aanzien van het beoordelingssysteem zoals bedoeld in bijlage XI van deze CAO (indien van toepassing) alsmede voor het verlenen van dispensatie van het systeem van functiewaarderingen salarissysteem resp. dispensatie van het beoordelingssysteem.

Schilders ..., dispensatie werktijden

Artikel 15D – Dispensatie

De werkgever kan met inachtneming van artikel 8 van deze cao aan cao-partijen dispensatie vragen om af te wijken van de in de voorgaande artikelen gestelde grenzen van werkspreiding. Dispensatie wordt verleend indien:

.....

het aantal in het hoogseizoen te sparen uren per dag blijft binnen de grenzen van de overlegregeling arbeidstijden als opgenomen in artikel 12;

.....

Zuivelindustrie, beloning overig

De Contact Commissie is bevoegd zo haar dat gegrond voorkomt, toestemming te verlenen tot het afwijken van de in deze CAO vastgestelde arbeidsvoorwaarden, waaronder:

- de beloningsbepalingen, i.c. de loonbestanddelen genoemd in de definitie van het tijdloon (artikel 1 sub 6),
- de eindejaarsuitkering (artikel 26A) en
- de vakantietoeslag (artikel 26B).

Recreatie, dispensatie-onderwerp niet gespecificeerd

Een werkgever kan verzoeken om dispensatie van (één of meer bepalingen) van deze cao.

Besloten busvervoer, dispensatie overig

1. Accommodatie Indien de werknemer redelijkerwijs niet geacht kan worden thuis te overnachten, dient de werkgever zorg te dragen voor een zodanige accommodatie dat de werknemer in een zo groot

mogelijke mate van privacy een ongestoorde dagelijkse rusttijd kan genieten, zodat een veilige uitoefening van zijn functie wordt gewaarborgd. De werknemer heeft hierbij recht op een éénpersoons hotelkamer met toilet en douche op de kamer. Werkgevers kunnen dispensatie aanvragen bij CAO partijen voor die werknemers die instemmen met een alternatieve locatie, voor de looptijd van de CAO.

Dispensatiecriteria

Op basis van de 57 avv'de cao's met een dispensatiebepaling is ook gekeken naar de criteria die worden gehanteerd voor de beoordeling van een dispensatieverzoek. Twee criteria springen er uit: zwaarwegende omstandigheden (38 cao's) en gelijkwaardige arbeidsvoorwaardenregeling (31 cao's). Daarnaast worden nog verscheidene andere beoordelingscriteria genoemd. In onderstaande box zijn hier enkele voorbeelden van opgenomen.

Schoonmaak, zwaarwegende omstandigheden

Artikel 46 Dispensatie

De RAS is bevoegd, indien bijzondere omstandigheden in een onderneming of een groep van ondernemingen daartoe aanleiding geven, afwijkingen van de bepalingen van deze overeenkomst toe te staan. De Wet op de Ondernemingsraden blijft hierbij onverminderd van toepassing.

Zuivelindustrie, gelijkwaardige arbeidsvoorwaarden

Goedkeuring voor afwijking van de arbeidsvoorwaarden wordt alleen verleend indien en voor zover een arbeidsvoorwaardenniveau aannemelijk kan worden gemaakt dat gelijk of hoger is dan de in deze cao opgenomen bepalingen; e.e.a. blijkend uit een bedrijfs-cao.

Orsima, overige criteria

... het een werkgever betreft die deze cao niet eerder toepaste en de werkgever gebruik wil maken van het in bijlage XI opgenomen ingroeimodel cao Orsima.

Schilders ..., bedrijfstak eigen regelingen, overige criteria

Een verzoek tot verlenen van dispensatie kan alleen worden toegekend indien:

– voldaan wordt aan de criteria die zijn benoemd in de cao bepaling waarvan dispensatie wordt gevraagd

Procedurele voorwaarden

Een ander aspect met betrekking tot de dispensatiebepalingen zijn de (procedurele) voorwaarden waaraan een dispensatieverzoek moet voldoen. De meest genoemde voorwaarden zijn dat een goede motivatie voor het dispensatieverzoek moet worden gegeven (45 cao's), en dat het verzoek schriftelijk moet worden ingediend (44 cao's). In 24 cao's is afgesproken dat de OR/PV moet instemmen met het dispensatieverzoek. Tot slot worden nog een aantal andere voorwaarden genoemd, zoals het meesturen van een actuele, eigen ondernemings-cao, het aangeven van de gevolgen voor de werknemers, en overleg met partijen betrokken bij de andere cao. Onderstaande box bevat enkele voorbeelden.

Beroepsgoederenvervoer, (procedurele voorwaarden) algemeen

3 Het verzoek dient ten minste te vermelden:

- a. Naam en adres van de verzoeker;
- b. Ondertekening door de verzoeker;
- c. Een nauwkeurige beschrijving van de aard en het bereik van het dispensatieverzoek;
- d. De argumenten van verzoeker om voor dispensatie in aanmerking te komen;
- e. De dagtekening.

Besloten busvervoer, (procedurele voorwaarden) instemming OR/PV

g. Verzoeken tot dispensatie worden alleen in behandeling genomen na instemming van de Ondernemingsraad (OR) (bij afwezigheid van een OR, de personeelsvertegenwoordiging of het gehele personeel).

Bouwnijverheid, (procedurele voorwaarden) soort werkzaamheden

Artikel 70b: Bijzondere veiligheids- en arbobepalingen bouwplaatswerknemers

10. Het is werkgevers en werknemers niet toegestaan te werken, tenzij na advies van de Stichting Arbeid partijen daarvoor dispensatie verlenen.

Uitzendbranche, sociaal fonds, (procedurele voorwaarden) schriftelijk indienen

De partijen die een dispensatieverzoek indienen dienen hun verzoek schriftelijk en met redenen omkleed in te dienen bij de dispensatiecommissie.

Bouwnijverheid, (procedurele voorwaarden) overige aspecten

Wanneer de dispensatieverzoeker zich niet kan vinden in de gevolgde procedure, kan de dispensatieverzoeker hierover een klacht indienen.

Termijnen voor de behandeling van een dispensatieverzoek

Tot slot is gekeken naar de termijnen die aan de behandeling van een dispensatieverzoek zijn verbonden. Het gaat hierbij om vier aspecten: de termijn waarbinnen een bevestiging van de ontvangst van het dispensatieverzoek wordt verstuurd, de duur van de behandeling van het dispensatieverzoek, de termijn waarbinnen het besluit over het dispensatieverzoek aan de aanvrager wordt meegedeeld, en de totale doorlooptijd van de behandeling van een dispensatieverzoek.

In 24 cao's zijn afspraken opgenomen over de termijn waarbinnen een bevestiging van de ontvangst van het dispensatieverzoek wordt verstuurd. In 12 hiervan wordt die termijn niet verder gespecificeerd. Een voorbeeld hiervan is te vinden in de cao voor de contractcatering:

De secretaris van de Vakraad stuurt de indiener een ontvangstbevestiging en vermeldt daarin tevens wanneer de Vakraad het verzoek behandelt.

In twee cao's is afgesproken de bevestiging binnen een week te versturen. In negen cao's gebeurt dat binnen twee weken, en in één cao binnen drie weken. Een voorbeeld is te vinden in de cao voor de bitumineuze dakbedekking:

De secretaris van CAO-partijen stuurt de indiener binnen twee weken na ontvangst een ontvangst-bevestiging en vermeldt daarin tevens wanneer het verzoek door CAO-partijen behandeld zal worden.

In 40 cao's wordt aandacht besteed aan de periode die de behandeling in beslag neemt. In drie cao's wordt het dispensatieverzoek binnen twee weken behandeld. In 10 andere cao's kan de behandeling acht weken in beslag nemen. In 19 cao's wordt het besluit in de eerstvolgende vergadering van de dispensatiecommissie behandeld. In drie cao's is de duur van de behandeling niet gespecificeerd. Dat is bijvoorbeeld het geval in de cao voor de bouwnijverheid:

De commissie doet zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen acht weken nadat het verzoek in behandeling is genomen, uitspraak. De commissie kan deze termijn eenmaal met acht weken verlengen. Het bureau deelt de uitspraak schriftelijk en gemotiveerd mede aan de verzoeker.'

29 cao's bevatten afspraken over de termijn waarbinnen het besluit op het dispensatieverzoek wordt meegedeeld. In de meeste gevallen (14 cao's) wordt het besluit binnen 2 weken meegedeeld.

De totale doorlooptijd van de behandeling van een dispensatieverzoek is in 51 cao's aangegeven. De doorlooptijd loopt uiteen van 6 – 19 weken. In de meeste gevallen (19 cao's) bedraagt de doorlooptijd 10 weken. Een doorlooptijd van 8 weken komt bijvoorbeeld voor in de cao's voor de open teelten, de recreatie en de schoonmaak. Een termijn van 10 weken wordt onder meer genoemd in de cao's voor de

particuliere beveiliging, de bouwnijverheid en de contractcatering. Het dispensatieverzoek wordt binnen een kwartaal afgehandeld in de cao's voor onder meer de afbouw en de zuivelindustrie.

Tot slot is gekeken of de termijnen voor de behandeling van een dispensatieverzoek kunnen worden verlengd. Bijvoorbeeld omdat bij het indienen van een dispensatieverzoek nog relevante stukken ontbreken. De mogelijkheid voor verlenging van de termijnen komt in 44 cao's aan de orde. Dit is onder meer het geval in de cao's voor het bakkersbedrijf, de bouwnijverheid, de recreatie en het slagersbedrijf.

2.2.2 *Avv'de cao's zonder een avv'de dispensatiebepaling*

Van de 115 onderzochte avv'de cao kennen 58 avv'de cao's geen dispensatiebepaling. Met betrekking tot deze groep cao's is nagegaan of in de nieuwe, aangemelde cao al dan niet een dispensatiebepaling is opgenomen. 23 van de 58 blijken wel een dispensatiebepaling te hebben; de overige 35 hebben dat niet. Daarvan hadden 34 cao's ook in de vorige avv'de cao geen dispensatiebepaling¹⁹. Deze groep van 35 cao's blijft hier verder buiten beschouwing.

Van de 23 nieuwe cao's met een dispensatiebepaling hadden 16 in de vorige avv'de cao ook een dispensatiebepaling. In zeven cao's is de dispensatiebepaling voor het eerst opgenomen, maar de bepaling voldoet dus nog niet aan de eisen van het Toetsingskader.

Dat er 23 cao's zijn met wel een dispensatiebepaling in de nieuwe cao, maar zonder zo'n bepaling in de avv'de cao, betekent dat de bepaling in deze cao's niet voldoet aan de nieuwe eisen in het Toetsingskader. Cao-partijen kunnen besluiten de betreffende bepaling buiten het avv-verzoek te houden, of de bepaling kan tijdens de avv-procedure alsnog zijn gerenvoierd. Het eerste is in negen cao's het geval; renvooi heeft in 14 cao's alsnog plaatsgevonden. Dat de dispensatiebepaling in de cao uiteindelijk niet is avv'd betekent dat de bepaling niet mag worden toegepast, ook niet op werkgevers die rechtstreeks aan de cao gebonden zijn.

¹⁹ De cao voor de Zoetwarenindustrie Arbeid & Gezondheid kende in de vorige cao (expiratedatum 30 juni 2009) wel een dispensatiebepaling, maar die is in de onderzochte nieuwe cao (ingangsdatum 1 juli 2014) vervallen. De avv'de reguliere cao voor de Zoetwarenindustrie kent overigens wel een adequate dispensatiebepaling.

3 Onderzoeksresultaten toepassingspraktijk

In de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 bevatten 57 avv'de cao's een dispensatiebepaling die voldoet aan de eisen die in het Toetsingskader aan zo'n bepaling worden gesteld. De dispensatieorganen die aan deze cao's zijn verbonden, zijn benaderd voor medewerking aan het onderzoeksdeel naar de toepassingspraktijk. Hiervan heeft bijna 95% (54 cao's) aan het onderzoek meegewerkt (van toepassing op 98% van de werknemers onder de avv'de cao's met een dispensatiebepaling).

In dit onderzoeksdeel is aan de dispensatieorganen gevraagd aan te geven hoeveel dispensatieverzoeken men heeft ontvangen en hoeveel daarvan zijn toe- of afgewezen (paragraaf 3.1). Daarnaast is voor een aantal afzonderlijke dispensatieverzoeken gevraagd naar de redenen voor een verzoek, en voor de toe- of afwijzing (paragraaf 3.2).

3.1 Aantal dispensatieverzoeken

Eén van de doelstellingen van de aanscherping van de eisen die aan een dispensatiebepaling in cao's wordt gesteld, is vergroting van de toegankelijkheid van de dispensatiemogelijkheid die de cao biedt. Dat zou er toe kunnen leiden dat er vaker een beroep op deze mogelijkheid wordt gedaan. In het onderzoek naar de toepassingspraktijk is daarom aan de dispensatieorganen gevraagd naar het aantal dispensatieverzoeken dat men in de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 heeft ontvangen. Om te kunnen beoordelen of er ná de ingangsdatum van de aangescherpte eisen vaker een beroep op de dispensatiemogelijkheid wordt gedaan, is ook voor een even lange periode vóór de ingangsdatum (1 april 2012 – 1 april 2014) gevraagd naar het aantal dispensatieverzoeken.

In de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 zijn meer dispensatieverzoeken ingediend dan in de periode 1 april 2012 – 1 april 2014. Het percentage toegewezen dispensatieverzoeken is in beide periodes min of meer constant. In de periode 1 april 2012 – 1 april 2014 zijn bij 26 van de 54 avv'de cao's die aan het praktijkonderzoek hebben deelgenomen, dispensatieverzoeken ingediend. Na de invoering van de aangescherpte eisen in het Toetsingskader zijn in de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 bij 31 van de 54 dispensatieverzoeken ingediend. In totaal gaat het in de eerste periode om 176 dispensatieverzoeken, waarvan 52% is toegewezen. In de tweede periode gaat het om 196 dispensatieverzoeken, waarvan 55% is toegewezen (zie tabel 3.1).

Tabel 3.1 Totaal aantal ingediende dispensatieverzoeken in de periode 1 april 2012 – 1 april 2014 en in de periode 1 april 2014 – 1 april 2016 (N= 54)

	1 april 2012 – 1 april 2014	1 april 2014 – 1 april 2016
Aantal dispensatieverzoeken,	176	196
waarvan:		
toegewezen	91 (52%)	107 (55%)
afgewezen	77 (44%)	74 (38%)
nog geen beslissing	1 (1%)	3 (2%)
overig (ingetrokken, geseponeerd, of dergelijke)	7 (4%)	12 (6%)

In 17 van de 54 cao's die aan het onderzoek naar de toepassingspraktijk hebben deelgenomen, zijn in de beide periodes geen dispensatieverzoeken ingediend. In 11 cao's zijn er in de periode 1 april 2012 – 1 april 2014 meer dispensatieverzoeken ingediend dan in de periode 1 april 2014 – 1 april 2016. In 19 cao's is dat juist andersom. Tot slot zijn er zes cao's waarin in beide periodes een gelijk aantal dispensatieverzoeken is ingediend.

In het onderzoek naar de toepassingspraktijk is ook gevraagd of de aanscherping van het Toetsingskader op het punt van dispensatiebepalingen in cao's heeft geleid tot veranderingen in ingediende dispensatieverzoeken en/of in de behandeling van deze verzoeken. Bij cao's zonder dispensatieverzoeken vóór en ná de aanscherping is er geen sprake van veranderingen. Bij de cao's met dispensatieverzoeken blijkt uit de reacties vooral dat er geen veranderingen hebben plaatsgevonden, of dat de periode nog te kort is om veranderingen waar te kunnen nemen. Dat neemt echter niet weg dat in een aantal gevallen na de aanscherping van het Toetsingskader vooral ten aanzien van de behandeling van dispensatieverzoeken sprake is van veranderingen. In onderstaande box enkele reacties:

Veranderingen in ingediende dispensatieverzoeken

Nee. De procedurele afwikkeling conform artikel 15.2 cao is ongewijzigd gebleven

Nee, deugdelijke onderbouwing en toevoeging relevante gegevens ontbreekt nog altijd veelal.

Tot 1-4-2015 stond er geen dispensatiebepaling in deze cao; nu wel dus dat maakt wel verschil

De dispensatieregeling is in eerste instantie eind 2013 aangepast, maar voor wat betreft de beoordelingscriteria vanaf 1 januari 2016. De aanscherping van de dispensatiebepalingen is derhalve nog maar kort van kracht.

De behandeling is conform het artikel en het reglement. Voor 1-4-2014 geen aanvraag dus geen vergelijk mogelijk.

Er zijn geen dispensatieverzoeken ingediend na de wijziging van de dispensatiebepalingen in de cao.

Per 1/1 2016 is pas de nieuwe dispensatiebepaling in de cao opgenomen, de dispensatieverzoeken zijn de gehele periode obv dezelfde bepaling beoordeeld en afgehandeld, procedure zal vanaf 1 januari 2016 wijzigen.

Het lijkt er wel op dat het meer uitschrijven van de regeling in artikel 46 Cao een positief effect heeft gehad. Dat men weet waar ment aan toe is als verzoeker.

Aanscherping heeft niet geleid tot veranderingen. Reden van indienen dispensatieverzoek is de individuele situatie waarin het bedrijf zich bevindt.

Nog moeilijk te beoordelen over deze korte periode vanaf 1-1-2015 tot 1-4-2016. over het algemeen ontvangt de sector weinig verzoeken.

Op 12 oktober 2015 is een ttw inzake artikel 92 ingediend inclusief nieuwe aanmelding van de cao een voortzetting van de avv-procedure tbv cao 1 januari 2014 t/m 31 december 2015. Daarna zijn er geen dispensatieverzoeken meer ingediend.

Veranderingen in de behandeling van dispensatieverzoeken

De behandeling is geformaliseerd met termijnen.

Nee, de inhoudelijke beoordeling is ongewijzigd gebleven.

Ja, volgen nu de formele procedure zoals vastgelegd in de cao.

Dispensatieverzoeken worden sinds de aanscherping getoetst aan een helder geformuleerd beoordelingskader dat opgenomen is in de ontheffingsregeling in de cao.

1 onderneming heeft gebruik gemaakt van de klachtenprocedure, hetgeen een gevolg is van een

uitbreiding van de dispensatiebepalingen.

Wellicht: de aanvrager kent vooraf de te volgen procedure, weet ook welke motivatie en onderliggende stukken aangeleverd moeten worden (cf. reglement Dispensatie). Uit het reglement valt op te maken dat er zwaarwegende argumenten moeten zijn en/of een sterk afwijkende bedrijfssituatie.

De procedure van artikel 46 Cao wordt gevolgd.

Geen verandering. De 10 criteria die werden gehanteerd, zijn nu geëxpliciteerd in de cao.

Er zijn nog geen dispensatieverzoeken ontvangen.

3.2 Afzonderlijke dispensatieverzoeken

In het onderzoeksdeel naar de afzonderlijke dispensatieverzoeken is gevraagd wat de redenen zijn voor het indienen van een dispensatieverzoek, voor welke onderdelen van de cao zo'n verzoek wordt ingediend, wat de redenen zijn voor een toe- of afwijzing van een verzoek, voor welke periode een dispensatieverzoek wordt toegewezen, en naar de invulling van de begrippen 'zwaarwegende omstandigheden' en 'eigen, gelijkwaardige arbeidsvoorwaardenregeling'.

Uit het onderzoek blijkt dat vooral "zwaarwegende omstandigheden" voor bedrijven een reden zijn om een dispensatieverzoek in te dienen. In mindere mate leidt het hebben van een eigen, gelijkwaardige arbeidsvoorwaardenregeling tot een verzoek om dispensatie. In het verlengde hiervan worden in een aantal gevallen ook het streven tot het verkrijgen van avv voor een eigen bedrijfstakcao of het willen volgen van een andere cao als reden genoemd. Een andere reden die een aantal keren is genoemd, is dat een cao de mogelijkheid biedt om dispensatie aan te vragen voor de toepassing van een bepaalde salarisschaal.

Dispensatie wordt overwegend aangevraagd voor de gehele cao, de toepassing van loonschalen die in de cao zijn opgenomen, en voor diverse beloningsaspecten. Wat dit laatste betreft kan worden gedacht aan de toepassing van een afgesproken loonsverhoging, toeslagen voor ploegendiensten of werken op bijzondere uren, en loondoorbetaling bij ziekte. Dispensatie wordt (vrijwel) niet gevraagd voor cao-afspraken over bijvoorbeeld werktijden, collectieve verzekeringen, verlof, cao-fondsen en functie-indelingen.

Afwijzing van een dispensatieverzoek heeft vooral te maken met het ontbreken van zwaarwegende omstandigheden. Daarnaast wordt in een enkel geval als afwijzingsgrond aangegeven dat de eigen cao van het dispensatieverzoekende bedrijf al was geëxpireerd of dat een eigen cao ontbreekt, dat in de aanvraag niet is aangetoond dat toepassing van de cao binnen de onderneming onwenselijk/onmogelijk is, of dat de bescherming van werknemers in het geding is.

De toewijzing van een dispensatieverzoek is vooral gebaseerd op zwaarwegende omstandigheden of het hebben van een eigen, gelijkwaardige arbeidsvoorwaardenregeling. De toewijzing loopt meestal tot aan de expiratedatum van de avv'de cao. Soms wordt de dispensatie echter voor een kortere periode verleend, omdat bijvoorbeeld de looptijd van de eigen cao van het bedrijf dat om dispensatie heeft verzocht, korter is dan die van de avv'de cao, of omdat de dispensatie is gekoppeld aan de duur van het dienstverband van een leerling.

Zowel bij de toe- als afwijzingen spelen “zwaarwegende omstandigheden” een belangrijke rol in de beoordeling van een dispensatieverzoek. Uit de toelichting op de invulling van dit begrip blijkt, dat het vooral gaat om de financiële positie van het bedrijf dat een dispensatieverzoek heeft ingediend. Daarnaast wordt bij de beoordeling ook rekening gehouden met bijvoorbeeld bedrijfsspecifieke kenmerken. In onderstaande box enkele voorbeelden.

Invulling begrip “zwaarwegende omstandigheden”

Concern - twee bedrijven en twee verschillende avv'de Bedrijfstak-cao's. Concern wilde eigen loon-functiesysteem. Was volgens dispensatiecommissie niet voldoende zwaarwegend

Beoogde verzelfstandiging van de betreffende organisatie. Met vakorganisaties vastgesteld sociaal plan. Afwijkende organisatie-inrichting.

... is van oordeel dat uit de aanvullend ontvangen informatie de bijzonderheid van de contracten waar door S mee wordt gewerkt (zonder afname-verplichting) voldoende blijkt. Voorts is gebleken dat - gegeven deze bijzondere omstandigheden- er bij S een zeer sterk wisselende vraag naar arbeidskrachten is en blijft, en er aldus bij S sprake is van een uitzonderlijke behoefte aan flexibiliteit. Dat blijkt naar het oordeel van ... uit de meegestuurde cijfermatige informatie over de inzet van uitzendwerk door S in de periode 2011-2013.-

Bedrijfseconomische omstandigheden aangetoond door overlegging van de verlies en winstrekening, balans etc. over twee voorgaande jaren, kopie jaarrekening 2 voorgaande jaren en prognose huidig jaar en de kostenreductie die de werkgever al heeft weten te realiseren

Bedrijfsspecifieke kenmerken die op essentiële punten afwijken van andere ondernemingen met ploegendienst in de sector

Aantoonbare verminderde arbeidsprestatie

Tekort aan opleidingsplaatsen

Aantoonbare extra werkzaamheden

Gevaar werkgelegenheid is onvoldoende argument

Definitieve cijfers over boekjaar

Gelet op de bedrijfseconomische gegevens/definitieve cijfers

Geen sprake van bijzondere omstandigheden mbt eenmalige uitkeringen gelet op financiële situatie bedrijf

Is geen sprake van blijkens financiële situatie (slechts tijdelijke dispensatie)

Op basis van bedrijfseconomische gegevens en prognose

Bedrijf heeft zwaar geleden onder slecht management voormalig directeur

Financiële omstandigheden, meerjarig verliesgevend, kritieke situatie waardoor continuïteit van de onderneming in gevaar komt

Wat de invulling van het begrip “eigen, gelijkwaardige arbeidsvoorwaardenregeling” betreft gaat het vooral om een eigen cao van een bedrijf, die gelijkwaardige of betere arbeidsvoorwaarden bevat en is afgesloten met één of meerdere vakbonden. Soms is ook aangegeven dat negatieve afwijkingen ten opzichte van de avv'de cao waarvan dispensatie wordt verzocht, is toegestaan, mits daar voldoende afwijkingen in positieve zin tegenover staan. Het totaalpakket aan arbeidsvoorwaarden van de eigen ondernemings-cao moet in zo'n geval gelijkwaardig of gunstiger zijn dan die van de avv'de cao. Onderstaande box bevat enkele voorbeelden.

Invulling begrip "eigen, gelijkwaardige arbeidsvoorwaardenregeling"

negatieve afwijkingen zijn toegestaan, mits daar voldoende afwijkingen in positieve zin tegenover staan. De arbeidsvoorwaarden moeten gelijkwaardig of gunstiger zijn. Dat is het geval bij cao

rapportage onafhankelijke deskundige waaruit gelijkwaardigheid beide arbeidsvoorwaardenpakketten blijkt

aansluiting gezocht bij UWV aangegeven loonwaarde

dit bedrijf heeft een eigen cao met gelijkwaardige/betere arbeidsvoorwaarde afgesloten met 1/meerdere vakbonden

eigen cao was geruime tijd geëxpireerd

4 CONCLUSIE

Uit het onderzoek blijkt dat 57 van de 115 onderzochte avv'de bedrijfstak-cao's een dispensatiebepaling bevatten. Voor 41 cao's was bij het indienen van het avv-verzoek al sprake van een bepaling die voldeed aan de eisen van het Toetsingskader AVV. In 30 van deze 41 is de dispensatiebepaling zoals die in de vorige avv'de cao was opgenomen, tijdig (d.w.z. vóór de indiening van het avv-verzoek) aangepast aan die eisen. Voor vijf cao's was dat niet nodig, omdat ook de oorspronkelijke dispensatiebepaling al voldeed aan de nieuwe eisen die in het Toetsingskader aan een dispensatiebepaling worden gesteld. In vijf andere cao's is voor het eerst een dispensatiebepaling opgenomen. Tot slot is er één cao die in de onderzoeksperiode voor het eerst is aangemeld.

Voor 16 van de 57 avv'de cao's was bij het indienen van het avv-verzoek nog geen sprake van een dispensatiebepaling die aan de eisen van het Toetsingskader voldeed. In 13 cao's hebben cao-partijen de bepaling tijdens de avv-procedure aangepast aan de nieuwe eisen. In drie cao's is tijdens de behandeling van het avv-verzoek het Toetsingskader niet goed toegepast en is de betreffende bepaling "er door heen geslipt".

58 avv'de bedrijfstak-cao's kennen geen dispensatiebepaling. 35 (voornamelijk fonds-)cao's bevatten geen dispensatiebepaling; in de overige 23 cao's voldoet de dispensatiebepaling niet aan de eisen van het Toetsingskader. Met betrekking tot deze groep cao's hebben cao-partijen noch voor de indiening van het avv-verzoek, noch tijdens de avv-procedure de dispensatiebepaling zodanig vorm gegeven dat deze bepaling kon worden avv'd.

Aan het onderzoek naar de toepassingspraktijk hebben negen van de tien dispensatieorganen van de 57 avv'de cao's met een dispensatiebepaling deelgenomen. Dit onderzoeksdeel laat zien dat het aantal dispensatieverzoeken na 1 april 2014 (het moment waarop de aanscherping van het Toetsingskader met betrekking tot dispensatiebepalingen in cao's is ingegaan) is toegenomen in vergelijking met eenzelfde periode daarvoor. Het percentage toewijzingen is min of meer constant gebleven. Bijna een derde deel heeft noch voor, noch na de aanscherping van het Toetsingskader dispensatieverzoeken gekregen. Ruim een derde deel heeft meer verzoeken ontvangen; en circa een vijfde heeft er minder gekregen. Of de aanscherping van het Toetsingskader heeft geleid tot veranderingen in de ingediende dispensatieverzoeken of de behandeling van die verzoeken, valt door de korte periode sinds de aanscherping nog niet te zeggen.

Wat de afzonderlijke dispensatieverzoeken betreft blijkt dispensatie te worden aangevraagd voor de gehele cao, voor de toepassing van de loonschalen in de cao, of voor diverse aspecten van beloning. De belangrijkste criteria voor de beoordeling van de verzoeken zijn zwaarwegende omstandigheden en een eigen, gelijkwaardige arbeidsvoorwaardenregeling. Bij zwaarwegende omstandigheden gaat het vooral om de financiële positie van de onderneming. Bij een eigen, gelijkwaardige arbeidsvoorwaardenregeling gaat het vooral om een eigen ondernemings-cao die in zijn totaliteit minstens gelijkwaardig is aan de avv'de cao waarvan dispensatie wordt gevraagd.

BIJLAGE

BIJLAGE 1 OVERZICHT ONDERZOCHE CAO'S

CAONAAM	Ingangs- datum avv	Expiratie- datum avv/cao	Dispensatie- bepaling ¹
aardappelen groenten en fruit, detailhandel	26-MAR-2015	01-APR-2016	avv
aardappelen, groenten en fruit, detailhandel, SF	01-JAN-2015	31-DEC-2015	geen
afbouw	31-JUL-2014	31-DEC-2014	avv
Afbouw, BTER	09-APR-2016	31-DEC-2016	avv
ambachtelijke pluimvee en wilddbedrijven, FBA	11-FEB-2015	31-DEC-2017	avv
ambachtelijke pluimvee- en wilddbedrijven	29-OCT-2014	21-DEC-2014	avv
architectenbureaus, SF	26-FEB-2015	31-DEC-2018	geen
bakkersbedrijf	24-MAR-2016	30-SEP-2016	avv
beroepsgoederenvervoer over de weg	12-FEB-2015	31-DEC-2016	avv
beroepsgoederenvervoer over de weg, O&O	31-JUL-2014	30-JUN-2017	avv
besloten busvervoer	14-MAY-2015	31-DEC-2016	avv
beveiliging particuliere, SF	07-MAR-2015	01-JUL-2015	avv
beveiliging particuliere	04-MAR-2015	30-JUN-2015	avv
bitumineuze en kunststof dakbedekkingsbedrijven	21-OCT-2014	31-DEC-2014	avv
bloemen en planten detailhandel	19-DEC-2015	31-DEC-2017	geen
bloemen en planten groothandel	04-SEP-2015	30-JUN-2016	avv
bloemendetailhandel gespecialiseerde, SF	21-JUL-2014	31-DEC-2014	geen
boekhandel en kantoorvakhandel	26-SEP-2014	31-MAR-2016	cao
boekhandel en kantoorvakhandel, O&O	22-NOV-2014	31-DEC-2016	cao
bouw infra, BTER	01-JAN-2016	31-DEC-2016	avv
bouwmaterialen handel in, FCB	01-JAN-2015	31-DEC-2015	geen
bouwnijverheid	21-JUN-2014	31-DEC-2014	avv
colland	01-JUL-2015	30-JUN-2019	avv
contractcateringbranche	21-AUG-2014	01-APR-2019	avv
dierenspeciaalzaken	02-APR-2016	30-JUN-2016	cao
drankenindustrie en de groothandel in dranken	28-NOV-2015	31-DEC-2015	avv
drogisterijbranche	17-SEP-2015	31-JAN-2016	avv
elektrotechnische detailhandel, O&O	08-JAN-2016	01-JUL-2017	geen
elektrotechnische detailhandel	20-AUG-2015	31-DEC-2016	cao
fashion & sport	23-DEC-2015	30-JUN-2016	cao
gehandicaptenzorg	16-AUG-2014	30-APR-2015	cao
gemaksvoedingindustrie	02-MAR-2016	31-DEC-2016	avv
GGZ	17-MAR-2016	28-FEB-2017	geen
glastuinbouw	14-FEB-2015	01-JUL-2015	avv
graanbe-/verwerkende bedrijven	11-MAR-2016	31-MAR-2017	avv
graanbe-/verwerkende bedrijven SF	04-JUL-2015	31-DEC-2019	avv
groenten en fruitverwerkende industrie	20-FEB-2016	30-SEP-2016	cao
handel in bouwmaterialen	18-NOV-2015	31-DEC-2016	cao
handelsvaart	01-AUG-2015	31-MAR-2017	geen
jeugdzorg	11-JUL-2015	30-APR-2016	avv
HISWA	20-DEC-2014	31-DEC-2014	cao
houthandel	03-DEC-2015	31-MAR-2017	cao
houthandel O&A	01-JAN-2016	31-DEC-2020	geen
houtverwerkende industrie	29-JUL-2014	31-DEC-2014	geen

CAONAAM	Ingangs- datum avv	Expiratie- datum avv/cao	Dispensatie- bepaling ¹
houtverwerkende Industrie, SF	15-JUL-2014	31-DEC-2015	geen
hoveniersbedrijf	20-AUG-2015	29-FEB-2016	avv
huisartsenzorg	17-DEC-2014	28-FEB-2015	geen
kaaspakhuizen	22-OCT-2015	31-DEC-2015	cao
kalkzandsteen-cellenbetonindustrie	29-NOV-2014	31-MAR-2015	geen
kappersbedrijf	27-SEP-2014	30-JUN-2016	cao
kartoflex	14-MAY-2015	30-JUN-2015	cao
kartoflex, FCB	28-MAY-2015	31-DEC-2019	avv
kinderopvang	10-DEC-2015	31-DEC-2015	avv
landbouwwerktuigen exploiterende ondernemingen	14-AUG-2015	31-DEC-2015	geen
M&T carrosserie	29-JAN-2016	30-APR-2017	avv
M&T carrosserie, O&O	01-JAN-2015	31-DEC-2019	geen
M&T goud & Zilver	29-JAN-2016	30-APR-2017	avv
M&T goud&Zilver, O&O	01-JAN-2015	31-DEC-2019	geen
M&T isolatiebedrijf, O&O	01-JAN-2015	31-DEC-2019	geen
M&T isolatiebedrijf	29-JAN-2016	30-APR-2017	avv
M&T metaalbewerking	29-JAN-2016	30-APR-2017	avv
M&T metaalbewerking, O&O	15-JAN-2015	31-DEC-2019	geen
M&T technisch installatiebedrijf	29-JAN-2016	30-APR-2017	avv
M&T technisch installatiebedrijf, OTIB	26-FEB-2015	31-DEC-2019	geen
mode-, interieur-, tapijt- en textielindustrie	01-SEP-2015	30-JUN-2016	avv
mode-, interieur-, etc., MITT	25-DEC-2014	31-DEC-2014	geen
mode-, interieur-, etc., SAVA	09-AUG-2014	31-DEC-2016	geen
motorvoertuigen en tweewielerbedrijven, SF	11-SEP-2015	31-DEC-2018	geen
offshore catering	30-AUG-2014	31-OCT-2014	avv
open teelten	21-FEB-2015	30-JUN-2015	avv
openbaar vervoer	14-NOV-2015	31-DEC-2015	avv
openbare bibliotheken	17-SEP-2015	30-JUN-2019	avv
orgelbouwbedrijf	08-OCT-2015	31-DEC-2016	cao
orsima	28-AUG-2014	31-DEC-2014	avv
orsima, FBA	08-NOV-2014	31-DEC-2018	avv
parketvloerondernemingen	19-JUL-2014	31-DEC-2015	cao
pluimveeverwerkende industrie, FKB	29-JAN-2015	31-DEC-2019	geen
recreatie	20-MAY-2015	30-JUN-2016	avv
reisbranche	02-MAY-2015	31-OCT-2015	geen
SBDetailhandel	01-JAN-2016	31-DEC-2016	geen
SBW Stichting Bibliotheekwerk	03-JUL-2015	31-DEC-2018	geen
schilders- etc., BTER	13-AUG-2014	31-DEC-2015	avv
schilders-, glaszet- en afwerkingsbedrijf	21-AUG-2014	31-DEC-2014	avv
schoonmaak	13-SEP-2014	31-DEC-2016	avv
schoonmaak, A&G	17-SEP-2014	31-DEC-2014	cao
slagersbedrijf	17-MAR-2015	31-MAR-2015	avv
sport, arbeidsmarktfonds	12-JAN-2016	31-DEC-2017	geen
tankstations, bijdragefonds	01-JAN-2015	31-DEC-2019	geen
tankstations O&O	01-JAN-2015	31-DEC-2019	geen
taxivervoer	30-MAR-2016	30-JUN-2016	avv
taxivervoer, SF	30-MAR-2016	31-DEC-2016	avv
technische groothandel	25-JUN-2015	30-JUN-2016	avv

CAONAAM	Ingangs- datum avv	Expiratie- datum avv/cao	Dispensatie- bepaling ¹
technische groothandel, FKB	01-JAN-2016	31-DEC-2020	geen
textielgoederen	26-AUG-2015	31-MAR-2016	cao
theater en dans	20-MAR-2015	30-JUN-2016	avv
timmerindustrie	11-SEP-2015	31-MAR-2017	avv
timmerindustrie, SSWT	01-SEP-2015	31-DEC-2018	avv
tuincentra	06-JUN-2014	30-SEP-2014	cao
uitvaartbranche	20-AUG-2015	31-DEC-2015	cao
uitzendkrachten	18-MAR-2015	16-SEP-2015	avv
verzekeringsbedrijf binnendienst	13-MAR-2015	30-JUN-2016	cao
verzekeringsbedrijf buitendienst	13-MAR-2015	30-JUN-2016	cao
vlakglasbranche	13-NOV-2015	31-DEC-2016	geen
vleessector	15-NOV-2014	29-FEB-2016	cao
vleessector, FCB	15-NOV-2014	01-JUL-2018	geen
vleeswarenindustrie	14-JAN-2016	31-MAR-2016	avv
vleeswarenindustrie, FCB	15-NOV-2014	31-JUL-2019	geen
verpleeg-, verzorgingstehuizen en thuiszorg	03-MAR-2015	01-APR-2016	geen
waterbouw	16-AUG-2015	31-MAR-2018	avv
welzijn	05-MAR-2015	31-MAR-2016	avv
welzijn, FCB	01-JAN-2016	31-DEC-2017	geen
zeilmakerijen	28-AUG-2014	31-DEC-2014	avv
zoetwarenindustrie	19-JUL-2014	31-DEC-2014	avv
zoetwarenindustrie, A&G	11-SEP-2015	30-JUN-2019	geen
zuivelindustrie	20-DEC-2014	31-MAR-2016	avv

- 1 avv: de avv/de cao bevat een dispensatiebepaling (en de cao dus ook)
cao: de cao bevat wel een dispensatiebepaling, maar de avv/de cao niet
geen: de cao bevat geen dispensatiebepaling (en de avv/de cao dus ook niet)